

การจัดการขยะมูลฝอย

นิยามในเอกสารนี้

“ขยะมูลฝอย” หมายถึง ของเหลือทิ้งจากการใช้สอยของมนุษย์หรือจากกระบวนการผลิตจากกิจกรรมภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ซึ่งเป็นปัญหาของโลกสมัยใหม่ การเติบโตของเมืองที่มีขนาดใหญ่อย่างรวดเร็วอาจมีขยะมูลฝอยที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด เช่นมูลฝอยจากบ้านเรือน เช่นเศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

ประเภทของขยะมูลฝอย แยกประเภทขยะ ดังนี้ ขยะมูลฝอยอาจมีขนาดต่าง ๆ กันตั้งแต่ใหญ่ขนาดตัวถังรถยนต์ไปจนถึงขนาดเล็กจัพากฝุ่นละออง ซึ่งก็เป็นขยะมูลฝอยทั้งสิ้น การแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยนั้นเดิมแบ่งเพียง 3 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยเปียก ขยะมูลฝอยแห้ง และแก้ว ต่อมาวิชาการทางด้านนี้ก้าวหน้าขึ้นมากจึงได้แยกประเภทของขยะมูลฝอยตามลักษณะออกไปเป็นประเภทต่าง ๆ มากมาย ที่สำคัญ ๆ มี 10 ประเภท คือ

ประเภทผักผลไม้ และเศษอาหาร ได้แก่ เศษผัก เศษผลไม้ เศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหาร และเหลือจากการบริโภค เช่น ข้าวสุก เปลือกผลไม้ เนื้อสัตว์ ฯลฯ

ประเภทกระดาษ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเยื่อกระดาษ เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ ใบปลิว ถุงกระดาษ กล่องกระดาษ ฯลฯ

ประเภทพลาสติก ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก เช่น ถุงพลาสติก ภาชนะพลาสติก ของเล่นเด็ก ผลิตภัณฑ์ไฟเบอร์กลาส ฯลฯ

ประเภทผ้า ได้แก่ สิ่งทอต่าง ๆ ที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติและใยสังเคราะห์ เช่น ผ้า ลินินขนสัตว์ ผ้าไนลอน ได้แก่ เศษผ้า ผ้าเช็ดมือ ถุงเท้า ผ้าขี้ริ้ว ฯลฯ

ประเภทแก้ว ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแก้ว เช่น เศษกระจก ขวด หลอดไฟ เครื่องแก้ว ฯลฯ

ประเภทไม้ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ ไม้ไผ่ ฟาง หญ้า เศษไม้ เช่น กล่องไม้ แก้ว ไม้ โต๊ะ เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน ฯลฯ

ประเภทโลหะ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำจากโลหะ เช่น กระจัง ตะปู ลวดภาชนะที่ทำจากโลหะต่าง ๆ ฯลฯ

ประเภทหิน กระจัง กระจุก และเปลือกหอย ได้แก่ เศษหิน เปลือกหอย เศษกระจุกสัตว์ เช่น ก้างปลา เครื่องปั้นดินเผา เปลือกหอย กุ้ง ปู เครื่องเคลือบ ฯลฯ

ประเภทยางและหนัง ได้แก่ วัสดุและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยางและหนัง เช่น รองเท้า กระเป๋า ลูกบอล ฯลฯ

- ประเภทวัสดุอื่น ๆ ได้แก่ วัสดุที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น
- นอกจากนี้เราอาจแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยทั้ง 10 ประเภท ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ
- ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้ ได้แก่ กระดาษ ผ้าหรือสิ่งทอ ผักผลไม้และเศษอาหารพลาสติก หญ้าและไม้
 - ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ไม่ได้ ได้แก่ เหล็กหรือโลหะอื่น ๆ แก้ว หิน กระเบื้องเปลือกหอย ฯลฯ

ความสำคัญของปัญหา สถานการณ์และแนวโน้ม

1. ปัจจุบันสภาพปัญหาของสังคมไม่ว่าจะเป็นเมืองเล็กหรือเมืองใหญ่ก็หนีไม่พ้นปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งนับวันจะเป็นปัญหาสำคัญของประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยด้วย และมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงขึ้นทุกวัน ขยะมูลฝอยเป็นของเสียที่เกิดจากกิจกรรมของคน เราจะเห็นบางถนนสะอาด มีกระถางดอกไม้ ต้นไม้เรียงรายอยู่ข้างทาง แต่บางถนนสกปรก มีถุงใส่เศษอาหาร เปลือกผลไม้ ตกทิ้งอยู่เกลื่อนเกลื่อน ถ้าเราเดินทางไปทางเรือ เราเห็นแม่น้ำลำคลองบางตอนใสสะอาด มีปลาว่ายไปมาในน้ำ บางตอนสกปรก มีขยะมูลฝอยลอยอยู่ทั่วไป น้ำมีสีดำ ส่งกลิ่นเน่าเหม็น เป็นที่น่ารังเกียจ เศษอาหาร ถุงพลาสติกที่ใช้แล้ว เศษผ้า ใบไม้ร่วง เรียกรวมว่า ขยะมูลฝอย ถ้าไม่ทิ้งให้เป็นที่เป็นทาง จะสร้างความสกปรก ขยะมูลฝอยที่กองอยู่บนดิน เช่น จำพวกเศษอาหาร นอกจากจะส่งกลิ่นเหม็นแล้ว ยังเป็นที่อยู่อาศัยของแมลงวันและหนู เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของเรา ขยะมูลฝอยที่ทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง จะแพร่เชื้อโรคลงในน้ำ ถ้าผู้ที่อาศัยอยู่ริมน้ำ ใช้น้ำนั้นดื่มหรืออาบ อาจจะเป็นโรคท้องร่วงหรือโรคผิวหนังได้ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2546)

ดังนั้นเราทุกคนจึงควรช่วยกันรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยเกลื่อนเกลื่อน ถ้าเป็นขยะมูลฝอยในบ้าน ควรรวบรวมใส่ถุง เพื่อส่งให้รถเก็บขยะต่อไป ขยะมูลฝอยที่พบโดยทั่วไปประกอบด้วย วัสดุทั้งที่ไม่เป็นอันตรายและเป็นอันตราย ซึ่งอาจเป็นพิษภัยต่อสุขภาพได้ บ้านเมืองเติบโตจากชุมชนเล็ก ๆ เป็นชุมชนใหญ่จนเป็นเมือง จำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นพร้อมๆ กับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้การผลิตและการบริโภคเพิ่มเป็นเงาตามตัวส่งผลให้ปริมาณของเสียจากอาคารบ้านเรือนและเขตเมืองเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจปัญหาด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ปัจจุบันพบว่าปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลต่างๆ ทั่วประเทศรวมกันประมาณ 8,700 ตัน/วัน และหากถ้ายังคงใช้วิธีกำจัดขยะมูลฝอยแบบเดิมจะมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลทั่วประเทศประมาณ 9,460 ตัน/วัน และทำให้มีขยะตกค้างประมาณ 760 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2551) โดยพบว่าการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ถูกสุขลักษณะและบางแห่งถึงแม้ว่าจะระบบการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะก็ยังมีปัญหาด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงานจึงเกิดขยะมูลฝอยตกค้างเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะขยะมูลฝอยที่อยู่กลางแจ้งก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมและทำให้เสียทัศนียภาพ นอกจากนี้ยังเกิดกลิ่นไม่พึงประสงค์รวมทั้งอาจกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ขยะบางชนิดอาจประกอบด้วยของมีคมและวัตถุระเบิด การปนเปื้อนจากสารพิษ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรง

2. ผลกระทบของขยะมูลฝอยต่อสภาวะแวดล้อม ขยะมูลฝอยนั้น นับวันจะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนของประชากร ถ้าหากไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ปัญหาความสกปรกต่าง ๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอย จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ถ้ามองกันอย่างผิวเผินแล้ว ขยะมูลฝอยนั้นไม่ได้มีผลกระทบต่อมนุษย์มากนักทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรงต่อมนุษย์ ยังอยู่ในขั้นที่ไม่รุนแรงมากนัก ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงไม่ชัดเจนเท่าไร แต่ในความเป็นจริงแล้ว ขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก และจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ด้วย ทั้งโดยตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจาก

- ขยะมูลฝอยเป็นแหล่งอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงนำโรคเช่น แมลงวัน แมลงสาบ ยุง ฯลฯ และเป็นที่พักซ่อนของหนูและสัตว์อื่น ๆ
- ขยะมูลฝอย ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและก่อให้เกิดความรำคาญ
- ขยะมูลฝอยที่ทิ้งเกลื่อนกลาดถูกลมพัดกระจัดกระจายไปตกอยู่ตามพื้น ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นสกปรก ขาดความสวยงามเป็นที่รังเกียจแก่ผู้พบเห็นและผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ขยะมูลฝอยที่ตกอยู่หรือถูกทิ้งลงในคูคลอง หรือทางระบายน้ำจะไปสกัดกั้นการไหลของน้ำ ทำให้แหล่งน้ำสกปรกและเกิดการเน่าเสีย
- น้ำเสียที่เกิดจากกองขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้ เป็นน้ำเสียที่มีความสกปรกสูงมากซึ่งมีทั้งสารอินทรีย์ สารอนินทรีย์ เชื้อโรค และสารพิษต่าง ๆ เจือปนอยู่ เมื่อน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลไปตามพื้นดินบริเวณใด ก็จะทำให้บริเวณนั้นเกิดความสกปรกและความเสื่อมโทรมของพื้นดินและอาจเปลี่ยนสภาพ ทำให้ดินมีคุณสมบัติเป็นดินด่างหรือดินกรดได้ ในกรณีที่น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลลงสู่แหล่งน้ำก็จะทำให้คุณภาพน้ำเสียไป ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำผิวดินหรือแหล่งน้ำใต้ดินก็ตาม ล้วนเป็นอันตรายต่อผู้ใช้น้ำและสิ่งที่มีชีวิตที่อาศัยในแหล่งน้ำ น้ำที่สกปรกมากหรือมีสารพิษเจือปนอยู่ก็อาจทำให้สัตว์น้ำตายในเวลาอันสั้นนอกจากนี้สิ่งสกปรกต่างๆที่เจือปนในน้ำก็จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของน้ำทำให้สัตว์น้ำที่มีค่าบางชนิดสูญพันธุ์ไปนอกจากนี้ น้ำที่มีสิ่งสกปรกเจือปนย่อมไม่เหมาะแก่การอุปโภคบริโภค แม้จะนำไปปรับปรุงคุณภาพแล้วก็ตาม เช่น การทำระบบน้ำประปา ซึ่งก็ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำมากขึ้น

- ขยะมูลฝอยทำให้เกิดมลพิษแก่อากาศ ขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้ในเขตชุมชน หรือที่กองทิ้งไว้ในแหล่งกำจัดซึ่งไม่มีการฝังกลบหรือขณะที่ทำการเก็บขนโดยพาหนะที่ไม่มีการปกปิดอย่างมิดชิด ขยะมูลฝอยเหล่านั้นส่งกลิ่นเหม็นน่ารังเกียจออกมา เศษชิ้นส่วนของขยะมูลฝอยจะสามารถปลิวไปในอากาศ ทำให้เกิดความสกปรกแก่บรรยากาศ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพของมนุษย์และความสกปรกให้กับบริเวณข้างเคียงได้นอกจากนี้ขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้นานๆ จะมีก๊าซที่เกิดจากการหมักขึ้น ได้แก่ ก๊าซชีวภาพ ซึ่งติดไฟหรือเกิดระเบิดขึ้นได้ และก๊าซไข่เน่า (ก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์) ซึ่งมีกลิ่นเหม็น

3. แนวโน้มการกำจัดขยะมูลฝอยในอนาคตมีความยากลำบากมากขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น รูปแบบและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยที่มีความยากต่อการกำจัดมากยิ่งขึ้น การต่อต้านคัดค้านของประชาชนในการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย การขาดแคลนที่ดินในการก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย การขาดแคลนเครื่องมืออุปกรณ์ในการเก็บรวบรวม การเก็บขน การขนส่งและการกำจัดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการ รวมถึงการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในท้องถิ่นยังเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การกำจัดขยะมูลฝอยขาดประสิทธิภาพซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชนได้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2551)

4. สภาพปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นในทุกปี ประกอบกับการหาพื้นที่สำหรับเป็นที่ตั้งของระบบกำจัดขยะมีปัญหาต่อต้านจากชุมชน การเข้าไปใช้พื้นที่ป่า หรือพื้นที่สาธารณะก็มักก่อให้เกิดปัญหาการทำลายระบบนิเวศและเกิดปัญหามลพิษแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อม นางทางการจัดการเพื่อลดปริมาณขยะจากต้นทาง จึงเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น เพื่อเป็นการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างวินัยของคนในชาติในการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

นโยบาย มาตรการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

5. นโยบายรัฐบาลในปัจจุบัน ได้กำหนดให้การเร่งรัดแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นลำดับแรก โดยให้ดำเนินการตาม Road map การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่จำกัดในพื้นที่วิกฤต สร้างรูปแบบการกำจัดขยะและของเสียอันตรายที่เหมาะสม วางระเบียบมาตรการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย และสร้างวินัยของคนในชาติ โดยมุ่งเรื่องการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ทั้งการรีไซเคิล และการแปรรูปเป็นพลังงาน

6. การจัดการขยะมูลฝอย เริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนย้ายไปยังโรงงานและการทำลายขยะมูลฝอย เมื่อเรารวบรวมขยะมูลฝอยทิ้ง ควรแยกให้เป็นประเภท เพื่อช่วยให้ง่ายต่อการเก็บและทำลาย เศษแก้ว เศษกระจก และของมีคมต่าง ๆ ควรแยกต่างหาก ไม่ทิ้งปะปนกับขยะมูลฝอยอื่น ๆ เพราะอาจจะบาดหรือตำผู้อื่นได้ เราควรเก็บขยะมูลฝอยใส่ถุงและผูกปากถุงให้เรียบร้อย ใส่ในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด เพื่อป้องกันสุนัขคุ้ยเขี่ยการขนย้ายได้รับการปรับปรุงขึ้นมา ตามเมืองใหญ่และในเขตเทศบาล จะมีรถไปเก็บขยะมูลฝอยถึงบ้าน ในบางเขตจะมีถังรองรับขยะมูลฝอยตั้งไว้ริมถนน หรือตามบริเวณที่มีขยะมูลฝอยมาก เช่น ตามโรงเรียน ตลาด ศูนย์การค้า ฯลฯ เราควรผูกปากถุงให้เรียบร้อย แล้วนำไปใส่ลงในถังรองรับที่จัดตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ เมื่อถังเต็มจะมีรถมาขนไปยังโรงงานเพื่อทำลายต่อไป การกำจัดขยะมูลฝอย มีหลายวิธี เช่น การเผา กลางแจ้ง การเทกองบนพื้นดิน การนำไปทิ้งทะเล แต่วิธีการเหล่านี้ไม่ถูกต้อง เพราะทำให้เกิดภาวะมลพิษต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น การเผากลางแจ้ง ทำให้เกิดควันและฝุ่นละอองในอากาศ วิธีการกำจัดที่ถูกต้อง คือ การเผาในเตาเผาขยะ การฝังกลบ การหมักทำปุ๋ย และการแปรรูปเป็นพลังงาน

- การเผาขยะ สามารถทำลายขยะมูลฝอยได้เกือบทุกชนิด เตาเผาหลายชนิดขึ้นอยู่กับลักษณะของขยะมูลฝอย ถ้าเป็นประเภทที่ติดไฟง่ายเราสามารถเผาในเตาเผาชนิดที่ไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงช่วย แต่ถ้าขยะมูลฝอยมีความชื้นมากกว่าร้อยละ 50 เตาเผาขยะต้องเป็นชนิดที่ใช้เชื้อเพลิงจำพวกน้ำมันเตาช่วยในการเผาไหม้ การเผาในเตาเผาใช้น้ำมันส่วนที่เหลือจากการเผาไหม้ เช่น ชี๊เก๊า สามารถนำไปใช้ถมที่ดินหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้

- การฝังกลบ ทำได้โดยนำขยะมูลฝอยมาเทลงในพื้นที่ที่เตรียมเอาไว้แล้วกลบด้วยดินและบดให้แน่นอีกครั้ง หนึ่งการฝังกลบไม่สร้างความรำคาญและเป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อมพื้นที่บางแห่งเมื่อถมเสร็จเรียบร้อยอาจนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ ทำเป็นสวนหย่อม สนามกีฬา เป็นต้น

- การแปรสภาพขยะมูลฝอยเป็นพลังงานคือการนำขยะมูลฝอยที่ติดไฟได้มาทำเป็นเชื้อเพลิงสำหรับต้มน้ำหรือผลิตไอน้ำเพื่อไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าได้

- การหมักทำปุ๋ย ใช้วิธีนำขยะมูลฝอยที่ส่วนมากเน่าเปื่อยได้ มาผ่านขบวนการบดหมักทำลายของโรงงานกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดการย่อยสลายตัว ขยะมูลฝอยที่ผ่านการหมักแล้ว จะถูกนำไปฝังต่อที่ลานฝังประมาณ 40-60 วัน เพื่อให้การย่อยสลายเป็นไปโดยสมบูรณ์ จากนั้นจะถูกนำไปร่อนแยกเอาส่วนที่จะใช้เป็นปุ๋ยต่อไป

- การแปรสภาพและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย การนำวัสดุเหลือใช้จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องกำจัด ในขณะเดียวกันก็เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อีกส่วนหนึ่งด้วยการใช้ประโยชน์จากสิ่งเหลือใช้ อาจใช้วิธีหมุนเวียนวัสดุหรือแปรสภาพขยะมูลฝอยให้เป็นพลังงาน

- การแปรสภาพขยะมูลฝอยเป็นพลังงาน เราอาจแปรสภาพขยะมูลฝอยเป็นพลังงานได้ ดังนี้คือ พลังงานความร้อน ได้จากการนำเอาขยะมูลฝอยส่วนที่เผาไหม้ได้ มาเป็นเชื้อเพลิงสำหรับทำไอน้ำร้อน แล้วส่งไปให้ความอบอุ่นตามอาคารบ้านเรือน เช่นที่ทำอยู่ในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น พลังงานไฟฟ้า ได้จากการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงสำหรับผลิตไอน้ำไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าบริการแก่ประชาชน ตัวอย่างเช่น การแปรสภาพและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในบางรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีขยะมูลฝอยจำนวนมาก และเป็นชนิดที่เผาไหม้ได้เป็นส่วนมาก

- การนำขยะมูลฝอยไปถมที่ดินเพื่อปรับปรุงสภาพ ขยะมูลฝอยเกือบทุกชนิดสามารถนำไปใช้สำหรับถมที่ดินที่เป็นหลุมเป็นบ่อ เช่น บ่อดินลูกรัง ที่น้ำท่วม เหมืองร้าง ฯลฯ ทำให้ที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ราบเรียบ ใช้ประโยชน์ได้มากมายหลายประการ เช่น ทำสนามกีฬา สนามกอล์ฟ สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แม้กระทั่งสร้างเป็นอาคารที่ทำงานหรือที่อยู่อาศัย ในต่างประเทศมีการใช้พื้นที่ดินที่เกิดจากการถมด้วยขยะมูลฝอยแบบการฝังกลบและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ประเทศไทยก็ได้ใช้ขยะมูลฝอยไปถมที่ทำประโยชน์ เช่น ที่สวนจตุจักร ซึ่งเดิมเป็นที่ลุ่มน้ำท่วม และเต็มไปด้วยพญาธรกมาก และไม่ได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด

7. กองทุนสิ่งแวดล้อมจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นมาตรการทางการเงินที่จะสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วน ทั้งในส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมตลอดจนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสนับสนุนให้มีการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสีย อากาศเสีย และระบบกำจัดของเสีย รวมทั้ง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งจัดให้มีการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

เพื่อดำเนินโครงการด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบทิศทางการสนับสนุนเงินกองทุนสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 23 (4) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยสนับสนุนโครงการที่มีลักษณะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการของเสีย / น้ำเสีย ในการลดของเสียที่แหล่งกำเนิด ส่งเสริมการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยดำเนินกิจกรรม 3Rs ส่งเสริมการจัดการขยะอินทรีย์ และของเสียในชุมชนมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมัก การนำมาใช้เป็นพลังงานทดแทน เป็นต้น

บทบาทขององค์กรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

8. ให้องค์กรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ความรู้ในการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมรวมทั้งดำเนินการ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยสนับสนุนโครงการที่มีลักษณะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการของเสีย / น้ำเสีย ในการลดของเสียที่แหล่งกำเนิด ส่งเสริมการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การให้งบประมาณสนับสนุน การทำปุ๋ยหมัก การนำมาใช้เป็นพลังงานทดแทน

9. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การคัดแยกขยะในชุมชน การฝังกลบ หรือมีการจัดการขยะแบบบูรณาการ หรือสนับสนุนงบประมาณให้จัดการขยะในครัวเรือน

10. หน่วยงานสาธารณสุขจังหวัด ควรให้ความรู้ในการจัดการขยะติดเชื้อ ผลเสียที่เกิดจากการเก็บวัสดุจากกองขยะมูลฝอยนั้น เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยของผู้แยกวัสดุจากกองขยะมูลฝอย ที่อาจเป็นอันตรายเนื่องมาจากความสกปรกของขยะมูลฝอย ซึ่งมีได้ทั้งเชื้อโรคและสารพิษ รวมทั้งของมีคมวัตถุระเบิด และสารกัมมันตรังสี , ปัญหาจากการที่นำเอาวัสดุที่เก็บมาได้เอามากองรวม ๆ กันเพื่อรอจำหน่ายนั้นทำให้เกิดกองขยะขึ้นมาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสกปรกรกรุงรังเป็นที่อาศัยของสัตว์และแมลงนำโรค เป็นสภาพที่น่ารังเกียจขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

11. ศูนย์พัฒนาที่ดินควรให้ความรู้ในการนำขยะอินทรีย์มาทำเป็นปุ๋ยบำรุงดิน เพื่อลดปริมาณขยะอินทรีย์ และเพิ่มคุณค่าของขยะอินทรีย์

12. สำนักงานกีฬาและท่องเที่ยว ควรรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวลดการใช้วัสดุที่เป็นขยะเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพที่ดีไว้ และเพื่อเป็นการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะมูลฝอย

ข้อจำกัดในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา

13. ไม่มีนโยบายที่เข้มงวดในการแก้ไขปัญหาขยะอย่างยั่งยืน

14. ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจึงทำให้เกิดปัญหาตั้งแต่จุดเล็ก ๆ เช่น ปัญหาการคัดแยกขยะภายในครอบครัว

15. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรกก่อน และยังขาดหลักในการกำจัดขยะ เช่น ควรแยกการเก็บขยะแห้งออกจากขยะเปียก เพื่อแยกการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี

16. ประชาชนไม่มีความรู้ในการในการคัดแยกขยะ เช่น คัดแยกแล้วจะได้อะไรบ้าง มีส่วนดีหรือได้ประโยชน์อย่างไร และสามารถกำจัดขยะด้วยตนเองมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

17. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีพื้นที่ และงบประมาณในการจัดการขยะเนื่องจากเกิดการประท้วงของประชาชนในพื้นที่ไม่ให้ดำเนินการเรื่องขยะแบบยั่งยืน

ประเด็นพิจารณาของสมัชชาสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอให้สมัชชาสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พิจารณาเอกสารสุขภาพ 1 ร่างมติ 2

เอกสารอ้างอิง

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2546

กรมควบคุมมลพิษ, 2551

สมัชชาสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครั้งที่ 1

ระเบียบวาระที่ 2.2

สมัชชาสุขภาพ1/ มติ 2

26 พฤศจิกายน 2558

(ปรับหลังวันจัดสมัชชาสุขภาพจ.ประจวบฯ 16 พ.ย. 2558)

การจัดการขยะมูลฝอย

สมัชชาสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ครั้งที่ 1 ได้พิจารณารายงานเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย
ตระหนัก ว่าปัญหาขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีการสะสมกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันซึ่งเกิดจาก
การขาดการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะก่อนทิ้งเพื่อที่จะลดปริมาณขยะที่มีอยู่ในปัจจุบัน การขาดความตระหนัก
และมีสำนึกที่ดีต่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม การปล่อยให้ปัญหาค้นหาให้เทศบาลดำเนินการแก้ไขแต่ฝ่ายเดียวขาดการ
ประสานความร่วมมือ ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจากประชาชนทุกคนองค์กรต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้อง
ร่วมมือร่วมใจกันจัดการให้ถูกต้อง

กังวล ปัญหาขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก และจะมีผลกระทบต่อ
สุขภาพอนามัยของมนุษย์ด้วย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

ชื่นชม ความพยายามในการจัดการขยะโดยการสร้างวินัยของคนในชาติ โดยมุ่งเรื่องการคัดแยกขยะเพื่อ
นำกลับมาใช้ใหม่ทั้งการรีไซเคิล และการแปรรูปเป็นพลังงานและทำเป็นปุ๋ย ตลอดจนให้ความร่วมมือในการจัดการ
ขยะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

รับทราบ ว่า นโยบายกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพในการ
บังคับใช้ และไม่เข้มงวดเท่าที่ควรในการลงโทษผู้ที่ไม่จัดการขยะเป็นที่เป็นที่

เห็นว่า การทำให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเมืองที่สะอาดน่าอยู่ น่าท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องให้ทุกภาค
ส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการ สร้างและให้ความรู้ วรรณคดีสร้างความตระหนักต้นตัว
ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ เอาใจจริงเอาใจในการจัดการขยะตั้งแต่ครัวเรือนของตนเองอย่างถูกวิธี ให้การ
สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจัดการขยะ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาและการนำ
กฎหมายไปบังคับใช้อย่างจริงจังเพื่อมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

จึงมีมติดังต่อไปนี้

1. ขอให้คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ มติสมัชชาสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อแก้ไข
ปัญหาขยะมูลฝอยในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน และมอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องพิจารณาเร่งดำเนินการดังนี้

1.๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กำหนดเป็นนโยบายหลักในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย และให้
หน่วยงานต่าง ๆ ถือปฏิบัติดังนี้

1.๒ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรให้ความรู้ในการจัดการขยะอย่างเป็น
รูปธรรมรวม ทั้งดำเนินการพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดย

สนับสนุนโครงการที่มีลักษณะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการของเสีย / น้ำเสีย การลดของเสียที่แหล่งกำเนิด ส่งเสริมการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

1.๓ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกพระราชบัญญัติหรือข้อกำหนด และบังคับใช้อย่างจริงจังในการดำเนินการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การคัดแยกขยะในชุมชน การฝังกลบ หรือมีการจัดการขยะแบบบูรณาการ หรือสนับสนุนงบประมาณให้จัดการขยะเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

1.๔ หน่วยงานสาธารณสุข ควรให้ความรู้ในการจัดการขยะติดเชื้อ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยของผู้แยกวัสดุจากกองขยะมูลฝอย รวมถึงแมลงและสัตว์นำโรคที่เกิดจากขยะ

1.๕ ศูนย์พัฒนาดินจังหวัดต้องให้ความรู้ในการนำขยะอินทรีย์มาทำเป็นปุ๋ยบำรุงดิน เพื่อลดปริมาณขยะอินทรีย์ และเพิ่มคุณค่าของขยะอินทรีย์

1.๖ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดควรมีกฎหมายหรือมาตรการให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหารลดการใช้วัสดุที่เป็นขยะและเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพที่ดีไว้ ซึ่งเป็นการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะมูลฝอย

๑.๘ ให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ทั้งนี้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในข้อ 1.1-1.๗ ปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ.25๖๑

2. ขอให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน ดังนี้

2.1 สนับสนุนการจัดทำยุทธศาสตร์ การจัดการขยะมูลฝอย ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยให้มีคณะทำงานจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาร่างข้อเสนอยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอย

2.2 สนับสนุนให้มีการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวและเสนอต่อสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นเพื่อรับรองร่างยุทธศาสตร์ให้เสร็จสิ้นภายในปี พ.ศ. 2559

3. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนนำ ประสานกับภาคีที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการขยะมูลฝอยและภาคีสมัชชาสุขภาพ สร้างเครือข่ายความร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยให้หมดไป หรือสามารถบริหารจัดการได้ ร่วมในกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ฯ รวมทั้งการให้คำแนะนำ ปรึกษา การสนับสนุนทางวิชาการ งบประมาณ การศึกษาดูงานเรียนรู้จากพื้นที่ที่ดำเนินงานจนประสบความสำเร็จ

4. ขอให้คณะกรรมการสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่รับผิดชอบประเด็นนี้ รายงานความก้าวหน้าต่อสมัชชาสุขภาพจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อไป

หมายเหตุ

- ๑) เช่น การให้งบประมาณสนับสนุน การทำปุ๋ยหมัก การนำมาใช้เป็นพลังงานทดแทน